

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav pro dějiny umění
Akademický rok 2022–2023
Bakalářská práce

Valerie Lembaková

Bitva u Abúkíru Antoine-Jeana Grose a její “druhý život”

Oponentský posudek

Téma posuzované bakalářské práce, vztahující se k významnému obrazu slavného francouzského malíře 19. století, je pojato originálním způsobem. Text se totiž nezaměřuje pouze na rozbor samotného díla. Samotnou motivací výběru příslušného tématu, jak je v úvodu práce vysvětleno, se stala existence barevné reprodukce tohoto obrazu. A právě okolnostem vzniku této reprodukce, potažmo pak možnostem reprodukcí podobného typu i jejím technologickým aspektům se bakalářská práce věnuje a právě tento problém tvoří její *gros*. Autorka si tak záslužně všímá podstatného aspektu a jedné z klíčových součástí vizuální kultury 19. století, a tím je problém reprodukce uměleckých děl, nahlížený zejména v souvislosti s novými grafickými a tiskovými technikami, které tato éra skýtala. Díky tomu se autorka zároveň dotýká velmi specifického problému tzv. anaplastu, tedy pojmu, který běžně rezonuje v oblasti trhu s uměním a starožitnostmi, avšak v odborné literatuře dosud není pevně ukotven. Příslušná kapitola bakalářské práce tak v tomto ohledu nabízí možnost diskuze, k níž se autor tohoto posudku ještě vyjádří níže.

Autorka bakalářské práce nejprve předkládá historický a ikonografický kontext tematiky bitevních scén v 19. století. Na něm je třeba v první řadě ocenit znalost zahraniční teoretické literatury a uchopení tématu v širších souvislostech. Následuje uvedení do problematiky francouzské malby éry klasicismu, jehož leitmotivem je působení Jacquese-Louise Davida a zároveň vhléd do fungování jeho malířské dílny i do uměleckých vztahů s jeho spolupracovníky. Tím autorka postupně spěje k vykreslení významu Antoine-Jeana Grose jak v rámci francouzského malířství, tak v rámci samotného malířství válečných výjevů.

Ve čtvrté kapitole se studentka věnuje samotnému obrazu Bitvy u Abúkíru i jeho osudům. Logickým můstek pro pojednání o technice jeho reprodukce je pak úvaha nad rozvojem reprodukčních technik v 19. století, především pak litografie. Nakonec autorka přistupuje k pasážím, v nichž se zamýšlí nad technikou zmíněné reprodukce. Z hlediska metodologie práce i z širšího hlediska znaleckví výtvarných děl 19. století je pozoruhodná ta okolnost, že někteří renomovaní zahraniční historici umění, s nimiž autorka původ díla konzultovala, považovali dílo za olejomalbu a zvažovali možnost, že je dobovou kopií. Tento fakt přinejmenším naznačuje, že reprodukční techniky 19. století bývaly někdy natolik sofistikované, že jejich identifikace bývá znaleckým problémem. Autorka bakalářské práce však projevila značnou badatelskou zodpovědnost, když nechala zkoumané dílo podrobit restaurátorskému průzkumu, který ukázal, že je ve skutečnosti chromolitografií, tedy litografickým soutiskem z více barev. Vzhledem k tomu, že se nejedná o tisk na běžný papír, ale na pláto, vyvolává celé dílo dojem olejomalby. Tím se autorka dotýká problematiky rozmanitosti chromolitografických tisků a jejich příležitostné strukturální úpravy a také spojuje reprodukci s technikou již zmíněného anaplastu. Autor tohoto posudku míní, že tento termín není v odborné terminologii jednoznačně ukotven a je s ním nakládáno rozmanitým způsobem, jak uvádí i autorka bakalářské práce, a celý problém je tak určitou výzvou

k diskuzi na dané téma. V každém případě studentka dokázala, že dílo je kvalitním tiskem, vyvolávajícím dojem originálu. Zároveň je třeba ocenit, že se zamýšlí nad možností, že reprodukce nebyla předmětem běžné chromolitografické produkce na základě širší poptávky, ale mohla být případně vytvořena na zakázku. Tato věc je stále otázkou, neboť tisk na plátno a snaha přiblížení se dojmu olejomalby byla jedním z obecných projevů dobového umění chromolitografie.

Nyní přikročím k několika kritickým poznámkám k textu bakalářské práce. Domnívám se, že úvodní kapitoly, týkající se dobového kontextu francouzského malířství, jsou neúměrně obsírné. Vytváří sice obsáhlý kontext k tématu, avšak ne vždy funkční a mnohdy příliš volný. Některé z pasáží dokonce představují odbíhání od tématu. Těmto částem by celkově slušela větší stručnost a například vypuštění rozborů těch obrazů Jacquese-Louise Davida, které nejsou součástí linie historické malby s bitevními náměty. Naopak v úvodních textech postrádám zasazení Grosovy malby do hlubší tradice malířství bitevních scén, včetně barokní a renesanční, která není bez souvislosti se zkoumaným obrazem. U samotného rozboru obrazu poněkud chybí větší důraz na jeho kompoziční skladbu – je například zjevné, že obraz je velmi dynamicky vystaven na základě diagonál, sbíhajících se do bodu ve spodní části osy obrazu a tuto okolnost by bylo vhodné zmínit. Formální zvláštností celé práce je uvádění názvů slavných obrazů v angličtině – to považuji za vyslovený stylistický omyl. V případě bezprostředního opakování citací v poznámkovém aparátu autorce doporučuji používat termín „ibidem“ namísto opakování bibliografického odkazu, byť je uveden ve zkratce.

Navzdory uvedeným výtkám považuji práci za hodnotný příspěvek ke zkoumání umění 19. století a jeho vizuální praxe, doporučuji ji k obhajobě a předběžně ji hodnotím stupněm 1.

Mgr. Petr Šámal, Ph.D.

V Praze, 6. 9. 2023